

KATARZYNA BRODZIŃSKA, ZBIGNIEW BRODZIŃSKI
*Katedra Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska
UWM w Olsztynie*

KOMPETENCJE ZAWODOWE STUDENTÓW KIERUNKÓW TECHNICZNYCH

1. Wstęp

Konsekwencją dokonujących się zmian społeczno-gospodarczych jest w wymiarze społecznym dostosowanie kwalifikacji, w tym również absolwentów uczelni wyższych do potrzeb rynku pracy. W zasadzie do 2002r. statystyki i badania GUS (m.in. NSP 2002, cykliczne badania BAEL) wykazały wyraźną liniową tendencję zniżkową wskaźników zatrudnienia. Tendencja ta uległa zmianie po 2003 r., głównie z powodu głębokich przemian gospodarczych. Istotne znaczenie dla sytuacji na rynku pracy miało wstąpienie Polski do UE i związane z tym procesem zmiany w sposobie funkcjonowania gospodarki oraz pojawienie się możliwości wsparcia finansowego procesów rozwoju. Niemniej jednak kryzys gospodarczy ostatniego roku przyczynił się do wystąpienia zawirowań, w tym szczególnie na rynku pracy.

Największe problemy z odnalezieniem się na „nasyconym” rynku pracy mają osoby o niskim poziomie wykształcenia, mieszkańcy wsi i ludzie młodzi [Sytuacja... 2007]. W tej sytuacji jest ważne sprawne, prorynkowe funkcjonowanie systemu edukacji (dostosowywanie profili kształcenia do potrzeb pracodawców), a także podejmowanie działań przez odpowiedzialne instytucje na rzecz wyrównania szans edukacyjnych młodzieży wiejskiej oraz kształtowanie wśród tej grupy osób kompetencji miękkich, których znaczenie nieustannie wzrasta.

Poziom aktywności zawodowej ludzi młodych jest stosunkowo niski, przy czym ten problem w szczególności dotyczy młodzieży wiejskiej. Jest więc ważne poszukiwanie skutecznych sposobów zwiększania kompetencji zawodowych tej właśnie grupy mieszkańców wsi. Szansą w tym względzie są oferty szkoleniowe różnych podmiotów realizujących projekty w ramach Europejskiego Funduszu

społecznego skierowane na podnoszenie kompetencji zawodowych różnych grup społecznych, w tym również ludzi młodych.

Możliwości korzystania z ofert szkoleniowych poszerzających realizowane w ramach programów studiów treści lub umożliwiających nabywanie nowych umiejętności mają studenci UWM w Olsztynie. Liczne szkolenia i kursy są organizowane zarówno przez działające przy UWM w Olsztynie Centrum Innowacji i Transferu Technologii, jak i inne jednostki uczelni oraz podmioty zewnętrzne. Oferowane programy mają zwykle dogodną dla studentów lokalizację (miasteczko studenckie) i formę.

Badaniami objęto 84. studentów kończących techniczne kierunki studiów, w zawodach związanych z wiejskim rynkiem pracy. Byli to studenci wydziałów: Nauki o Żywności, Nauk Technicznych, Bioinżynierii Zwierząt, Geodezji i Gospodarki Przestrzennej oraz Kształtowania Środowiska i Rolnictwa. Dobór próby do badań był celowy i obejmował studentów, którzy prezentowali postawy przedsiębiorcze (wstępnie wyrazili chęć uczestniczenia w szkoleniach z zakresu przedsiębiorczości). Badania, z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety, przeprowadzono w październiku 2009 r. Celem badań było poznanie czynników warunkujących kompetencje zawodowe absolwentów studiów wyższych kierunków technicznych, z uwzględnieniem specyfiki wiejskiego rynku pracy.

2. Zakres kształcenia i możliwości doksztalcania

Zmiany na rynku pracy oraz wysoki odsetek osób pozostających bez pracy znajdują odzwierciedlenie w ewolucji systemów poszczególnych poziomów edukacyjnych. Każda reforma oświatowa, przynajmniej teoretycznie, zmierza w kierunku lepszego powiązania struktur edukacyjnych i rynku pracy. Trzeba jednak pamiętać, że zmiana profilu kształcenia zawodowego w systemie edukacyjnym jest procesem rozciągniętym w czasie. Decyduje o tym zarówno odpowiednio długi okres czasu niezbędny na przygotowanie nowej oferty jak i trwający kilka lat proces kształcenia. Te czynniki sprawiają, że w kształceniu powinno się odchodzić od przygotowywania kadr „wąskich” specjalności na rzecz przygotowania młodych ludzi do zawodów, które obecnie istnieją oraz wyrobienia zdolności przystosowania się w przyszłości do wykonywania innych prac. W tym kontekście szczególnie ważne są kompetencje.

Zjawisko wypierania w literaturze przedmiotu pojęcia kwalifikacji przez kompetencje nie jest tylko kwestią językową, ale ma przede wszystkim ważne znaczenie dla rzeczywistości zawodowej. Kwalifikacje najczęściej są utożsamiane z wykształceniem i zawodowym stażem pracy, natomiast kompetencje są pojęciem znacznie szerszym i obejmują:

- opanowanie wiedzy z danego zakresu (wiem co),
- umiejętności (wiedza proceduralna - wiem jak i potrafię),

- postawy (chcę i jestem gotów wykorzystać swoją wiedzę),
- zestaw cech osobowości [Kossowska M., Sołtysińska I., 2002, Whiddett S., Hollyforde S., 2003, Kęsy M., 2008].

Pracodawcy coraz rzadziej oczekują od przyszłych pracowników odpowiednich kwalifikacji, domagając się od nich określonych kompetencji, które ujmowane są jako właściwa każdej jednostce swoista „mieszkanka” zdolności. Na wspomniane zdolności składają się umiejętności nabyte przez kształcenie techniczne i zawodowe, a także wykształcone postawy społeczne, zdolność pracy w zespole, chęć podejmowania inicjatyw, zamiłowanie do skalkulowanego racjonalnie ryzyka, łatwość porozumiewania się i pracy z innymi, regulowania konfliktów i ich rozwiązywania itp. [Siciński, 2003]. W pojęciu kompetencji mieści się również dostosowanie umiejętności i wiedzy do nowych sytuacji w ramach obszaru zawodowego i poza zasadniczymi zajęciami.

Mobilność na rynku pracy zależy nie tylko od posiadanych umiejętności wykonywania konkretnych zadań zawodowych (jest to bardzo trudne do osiągnięcia w systemie kształcenia formalnego i wymaga odbywania praktyk zawodowych oraz staży w szerszym zakresie), ale również od wysokich kompetencji miękkich (takich jak komunikatywność, umiejętność współpracy i rozwiązywania problemów, przedsiębiorczość). Zdaniem P. Smółki [2006], kompetencje miękkie należą do najważniejszych kompetencji zawodowych. Są one coraz bardziej doceniane przez pracodawców i wręcz niezbędne do rozpoczęcia kariery zawodowej oraz sprawnego funkcjonowania w miejscu pracy. Składają się na nie zarówno umiejętności osobiste, które pomagają w przezwyciężaniu stresu oraz wspierają automotyvację, kreatywne myślenie, a także umiejętności interpersonalne. Te ostatnie z umiejętności sprzyjają skutecznej komunikacji i współpracy w zespole, wspomagają zarządzanie zespołem, rozwiązywanie konfliktów, prowadzenie negocjacji.

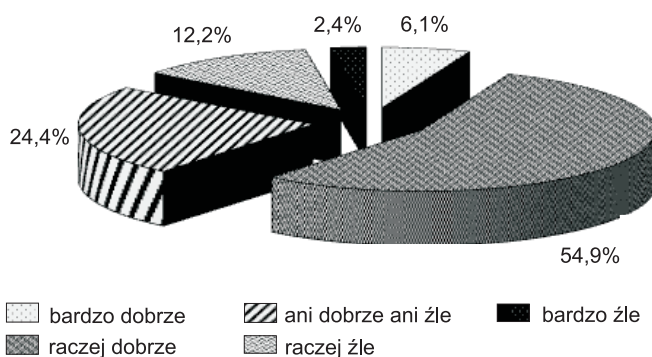
Konieczność sprostania obowiązującym standardom kształcenia nie zawsze pozwala na umieszczenie w programach nauczania treści kształtujących umiejętności miękkie. Również możliwości zdobywania doświadczenia zawodowego (praktyki zawodowe, staże) są często ograniczone. Niemniej jednak 54,8% objętych badaniami studentów wskazała realizowane w ramach programu studiów przedmioty uczące postaw lub zachowań przedsiębiorczych (najczęściej wskazywano przedmioty ekonomiczne). Również z raportu PARP [Przedsiębiorczość ... 2009] wynika, że 60% studentów pozytywnie ocenia działania uczelni w zakresie kształtowania działań przedsiębiorczych. Wysoko oceniane są programy studiów z punktu widzenia ich praktycznej przydatności (w opinii 80% studentów są one „zdecydowanie” lub „raczej przydatne”). Potwierdzają to również wyniki badań własnych, gdzie większość studentów (ok. 61%) stosunkowo dobrze ocenia poziom przygotowywania przez uczelnię do wykonywania pracy zawodowej, ale tylko 6% ocenia poziom przygotowania „bardzo dobrze” (rysunek 1). Należy zauwa-

żyć, że jest to opinia osób, które dopiero wejdą na rynek pracy, a rzeczywistość może zweryfikować te oceny.

Wyniki badań wskazują, że studenci często podejmując decyzje o wyborze kierunku kształcenia uwzględniali własne zainteresowania. Prawdopodobieństwo znalezienia pracy związanej z wybranym zawodem ma często znaczenie drugoplanowe, podobnie zresztą jak inne czynniki rynkowe. Generalnie dokonywane życiowe wybory edukacyjne mają często charakter pozamerytoryczny, co wykazały prowadzone badania. Przedstawiana tendencja mieć może związek z przekonaniem respondentów, że sam fakt ukończenia studiów jest poważnym atutem na rynku pracy i częściowo jest to opinia uzasadniona. Odsetek bezrobotnych wśród osób legitymujących się wyższym wykształceniem jest w populacji najniższy, jednak poziom skolaryzacji społeczeństwa sukcesywnie rośnie i absolwentów studiów różnego typu jest coraz więcej, a więc wyższe wykształcenie relatywnie traci na wartości. Atutem staje się „elastyczność” absolwenta i gotowość do przyswajania nowej wiedzy oraz podejmowania nowych wyzwań.

Rysunek 1

**Ocena przydatności programów studiów do wykonywania pracy zawodowej
(% odpowiedzi)**

Źródło: badania własne.

Szansą na podnoszenie kompetencji zawodowych wśród studentów są szkolenia i kursy, zarówno te odpłatne, jak i dofinansowywane ze środków UE. Wśród badanych 53,6% studentów aktywnie uczestniczyło, w okresie ostatnich dwóch lat, w kursach i szkoleniach. Najczęściej był to kurs nauki prawa jazdy (37,8%), którego posiadanie jest w zasadzie niezbędne przy wykonywaniu wielu zawodów i znacznie podnosi mobilność pracowników. Ok. 1/5 studentów dodatkowo, poza programem podstawowego kształcenia, uczestniczyło w kursach językowych. Młodzież doskonale zdaje sobie sprawę, jak ważna jest na rynku pracy znajomość języków obcych. Ponadto objęci badaniami studenci uczestniczyli w kursach i szkoleniach z zakresu pozyskiwania środków z UE, kursach biznesowych i z za-

kresu przedsiębiorczości. Nabywali również w trakcie szkoleń nowe umiejętności z zakresu IT i obsługi programów komputerowych (np. Autocad). Niewielki odsetek respondentów w trakcie szkoleń doskonalili umiejętności interpersonalne, by w przyszłości świadczyć usługi doradcze. Ponadto studenci w systemie szkoleń nabywali również praktyczne umiejętności, jak chociażby kończyli kursy inżynierskie, kursy kombajnisty, instruktora jeździectwa, operatora wózków widłowych, czy bezpiecznej obsługi maszyn i urządzeń rolniczych. Rodzaj i charakter kształcenia pozaedukacyjnego wskazuje na pragmatykę, którą kierowali się studenci. Można również zauważyć wpływ na decyzje studentów czynników subiektywnych, dotyczących pozazawodowej sfery aktywności człowieka (możliwości rozwoju osobistego, uzyskania satysfakcji własnej, pogłębianie zainteresowań itp.). Trudna sytuacja na rynku pracy sprawia, że osoby które w nieodległej przyszłości znajdują się na tym rynku, powinny już obecnie zadbać o własny rozwój. Takie zachowania obejmują podnoszenie kompetencji dzięki wykorzystaniu dostępnych ofert, takich jak: kursy i szkolenia zarówno bezpośrednie jak i prowadzone na odległość (internetowe, korespondencyjne), samokształcenie bądź inne formy edukacji.

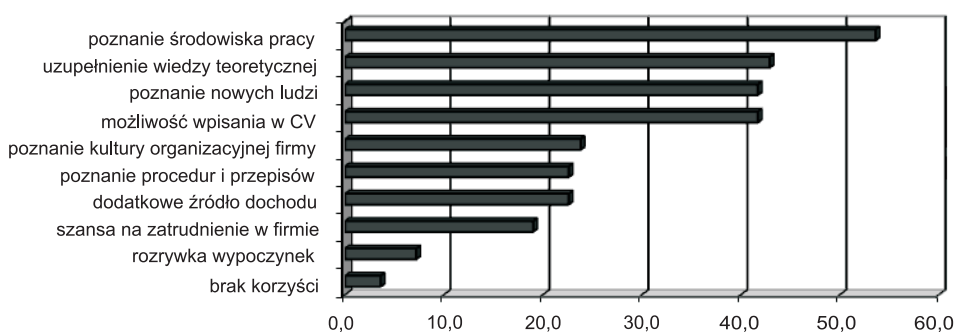
3. Możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ramach praktyk studenckich i staży

Do rozwijania umiejętności i kompetencji zawodowych przedsiębiorczym studentom służyć mogą praktyki i staże. Poznanie problemów funkcjonowania firm, ich bieżącej działalności, a także metod pracy może znacząco przyczynić się do uzupełnienia wiedzy teoretycznej. Doświadczenie zawodowe jest również jednym z głównych kryteriów, jakie biorą pod uwagę potencjalni pracodawcy. Absolwenci rzadko jednak mogą pochwalić się osiągnięciami w tym zakresie. Praktyki zawodowe, które są obowiązkowym elementem edukacji na studiach wyższych, nie zawsze pozwalają na osiągnięcie zakładanych celów, chociaż sytuacja ta ulega poprawie. Z raportu PARP [Przedsiębiorczość akademicka... 2008] wynika, że praktyki zawodowe zostały wysoko ocenione z punktu widzenia ich jakości i praktycznej przydatności. W opinii 77% studentów są one zdecydowanie lub raczej przydatne. Również z badań własnych wynika, że w zasadzie wszyscy studenci odbywali praktyki zawodowe i raczej pozytywnie oceniają korzyści z nich wynikające. Generalnie najczęściej respondenci akcentowali korzyści wynikające z możliwości poznania środowiska pracy (53,6%) i kultury organizacyjnej firmy (23,85). W prowadzonych badaniach wysoko została również oceniona możliwość zapoznania się z procedurami i przepisami obowiązującymi w praktyce gospodarczej (22,6%) oraz możliwość zweryfikowania wiedzy teoretycznej (42,9%). Blisko 42% respondentów wskazało również na korzyści wynikające z możliwości

wpisania praktyki lub stażu do „CV”, co znacznie zwiększa szansę na zatrudnienie w przyszłości. Co piąty objęty badaniami student wskazał na korzyści wynikające ze zwiększonych szans na zatrudnienie w firmie, w której praktyki takie mają miejsce. Dla części respondentów praktyki oznaczały korzyści natury społecznej i osobistej (możliwość poznania nowych ludzi - 41,7%, odpoczynek od obowiązków na uczelni - 7,2%), zaś dla 22,6% ankietowanych stanowiły one ważne źródło dochodu (rysunek 2).

Rysunek 2

Ocena przydatności praktyk zawodowych i staży (% respondentów)

Źródło: badania własne.

Pomimo wielu zalet wskazywanych przez studentów, były zauważone również pewne mankamenty związane z niską jakością i przydatnością samych praktyk. Respondenci skarżyli się najczęściej na otrzymywanie zbyt prostych zadań do wykonania, traktowanie praktykantów jako osób zbędnych, nieprzychylnie nastawienie pracowników. Ponadto sygnalizowano, że praktyki czasem nie mają określonego planu i sprowadzają się do zlecania czynności prostych i błahych, co w efekcie sprawiło, że niewiele można się w ich trakcie nauczyć. W ogólnej ocenie studentów przeważały korzyści wynikające z nauki praktycznej, a praktyki generalnie były postrzegane jako atuty zwiększające możliwość zaistnienia na rynku pracy.

4. Kompetencje zawodowe absolwentów wobec potrzeb rynku pracy

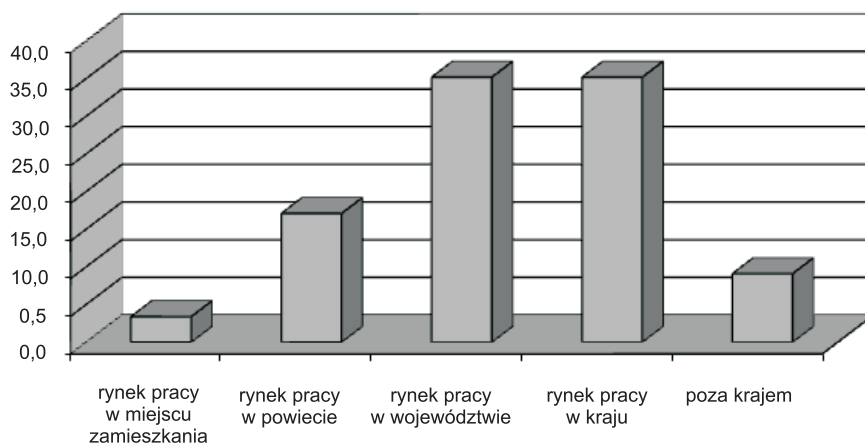
Jednym z celów poznawczych pracy było określenie percepcji przyszłych szans zawodowych studentów na rynku pracy. Konieczne było tym samym poznanie opinii studentów na temat ich szans na skuteczne funkcjonowanie na rynku pracy bezpośrednio po zakończeniu studiów, w tym kontekście cenne było również poznanie motywów, jakimi kierowali się młodzi ludzie przy wyborze kierunku studiów.

W oparciu o zebrany materiał można wysuwać tezę o istniejącej adekwatności edukacji w stosunku do realnych potrzeb rynku pracy. W trakcie badań było również możliwe nakreślenie roli, jaką we własnym przygotowaniu zawodowym odgrywają sami studenci. Można ją opisywać oceniając charakter podejmowanych przez studentów działań w zakresie kształcenia i edukacji oraz aktywności lub bierności w sferze kształcenia.

Respondentów poproszono, by oszacowali procentowo swoje szanse na znalezienie zatrudnienia na regionalnym i ogólnopolskim rynku pracy. Wyniki badań wykazały, że perspektywy znalezienia zatrudnienia, w opinii studentów, rosną wraz z rozmiarami rynku pracy. Podczas gdy szanse na zatrudnienie w miejscu zamieszkania dostrzegało zaledwie 3,5% ankietowanych, to już w przypadku rynku wojewódzkiego, czy krajowego odsetek studentów wzrastał 10-krotnie, do ok. 35%. Optymistyczny jest fakt, że zdecydowana większość objętej badaniami młodzieży dostrzega szanse pracy w zawodzie w niewielkiej odległości od miejsca zamieszkania, zaś niepokoi fakt, że ok. 8% jako miejsce swojej przyszłej kariery zawodowej dostrzega pobyt za granicą. Generalnie można stwierdzić, że perspektywy na zatrudnienie znacznie wzrastają wraz ze skłonnością studentów do większej mobilności (rysunek 3).

Rysunek 3

Ocena szans na znalezienie pracy na rynku pracy (% respondentów)

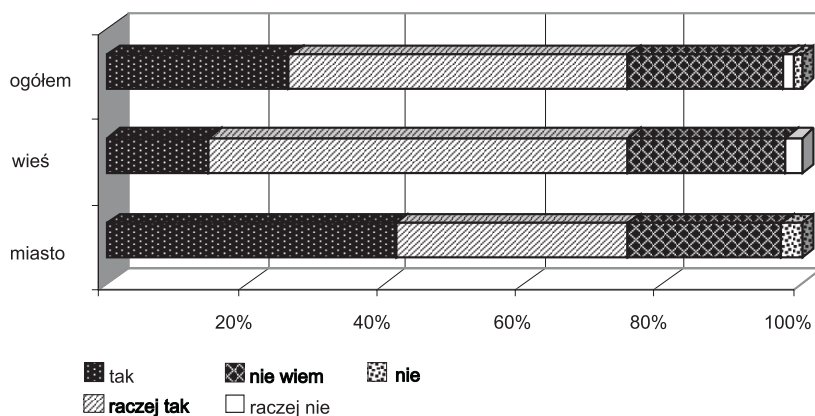
Źródło: badania własne.

Jednym z ważniejszych elementów aktywizacji zawodowej, szczególnie w sytuacji ograniczonego rynku pracy, jest samozatrudnienie. To również szansa dla przyszłych absolwentów, a w odniesieniu do osób wiekowo młodych na wiejskim rynku pracy jest to szczególnie preferowana forma aktywizacji zawodowej.

Z raportu dotyczącego sytuacji ludzi młodych na rynku pracy wynika, że absolwenci studiów wyższych cechują się małą aktywnością w samozatrudnieniu. Zdaniem autorów raportu [Raport... 2007], przyczyną takiego stanu są bariery mentalne wynikające przede wszystkim z chęci bycia specjalistą w określonej dziedzinie oraz rosnącej świadomości ograniczeń i zagrożeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Podkreśla się również, że przyczyn omawianego stanu należy upatrywać w malejącej liczbie absolwentów kierunków technicznych, którzy w procesie kształcenia nabywają kwalifikacji zawodowych i są skłonni do podejmowania działalności na własny rachunek. W tej sytuacji uzyskane wyniki badań nie są optymistyczne. Mimo że ok. 3/4 respondentów myślało o podjęciu działalności gospodarczej, to odpowiednie motywacje do tego typu decyzji posiadało już tylko 1/4 badanych. Analizując plany dotyczące działalności gospodarczej, w zależności od miejsca zamieszkania, można zauważyć, że młodzież wiejska prezentuje wyraźnie zachowawcze postawy w tym zakresie. Zaledwie 15% objętych badaniami studentów pochodzących ze wsi ma skonkretyzowane plany uruchomienia własnej działalności gospodarczej, podczas gdy wśród respondentów pochodzących z miasta takie opinie wyraziło 40% z nich (rysunek 4). Trzeba zauważyć, że objęta badaniami młodzież jest elitą wśród ogółu studentów w zakresie postaw przedsiębiorczych, co dodatkowo pokazuje, jak wiele pozostaje w tej kwestii jeszcze do zrobienia w ramach systemu edukacji.

Rysunek 4

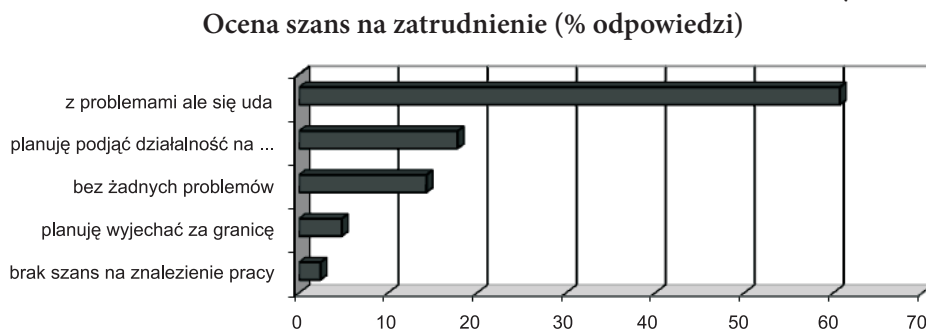
Plany dotyczące podjęcia działalności gospodarczej (% studentów)

Źródło: badania własne.

Jak wynika z badań ok. 3/4 respondentów wyraża opinię, że będzie pracowało w wyuczonym zawodzie. Jeśli dodamy do tego blisko 18% objętych badaniami studentów, którzy zamierzają podjąć działalność na własny rachunek, bądź kontynuować rodzinne tradycje, percepcję oceny szans na zatrudnienie absolwentów w wyuczonym zawodzie można uznać za bardzo wysoką (rysunek 5).

Rysunek 5

Źródło: badania własne.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że objęci badaniami studenci oceniają wysoko posiadane własne kwalifikacje, uznają także, że legitymują się odpowiednim doświadczeniem, nabytym w trakcie praktyk studenckich i staży zawodowym oraz chętnie uzupełniają lub poszerzają posiadaną wiedzę i nabywają nowe umiejętności praktyczne.

Podsumowanie

Na podstawie wyników prowadzonych badań można zauważyć pewien dysonans, jaki wynika z konfrontacji oczekiwań i wyobrażeń młodych ludzi na temat rynku pracy oraz sytuacji faktycznej. Niewątpliwie dla większości studentów konieczność podjęcia pracy w zawodzie innym niż wyuczony (i związany z tym wymóg przyswojenia nowych umiejętności i zasobów wiedzy) jest przeżyciem niepożądanym. W związku z powyższym należy dołożyć większych starań w zakresie mentalnego i kompetencyjnego przygotowania młodych ludzi do wejścia na rynek pracy, stawiający oczekiwania częstokroć inne - i to diametralnie - od spodziewanych.

Wydaje się, że problematyczną kwestią związaną z funkcjonowaniem absolwentów studiów technicznych na rynku pracy jest ich zbyt niska ich motywacja do podejmowania pracy na własny rachunek. Większość studentów preferuje wykonywanie pracy najemnej. Trudno wskazać czynniki, które mają wpływ na taką sytuację, generalnie można jednak stwierdzić, że poziom przedsiębiorczości wśród studentów wydziałów technicznych jest niezadowalający.

Zasadne jest podjęcie działań dostosowujących system edukacji na poziomie szkolnictwa wyższego do oczekiwań rynku pracy, poprzez wprowadzenie treści merytorycznych, a zwłaszcza umiejętności praktycznych wpływających na poprawę predyspozycji mentalnych i kompetencyjnych przygotowania młodych ludzi do pracy w nowoczesnych firmach i przy nowych zasadach i systemach zarządzania przedsiębiorstwem, niezależnie od jego wielkości.

Stymulowanie przedsiębiorczości powinno stać się jednym z priorytetów rozwoju lokalnego rynku pracy. Tworzenie nowych miejsc pracy nie w podmiotach już istniejących, ale poprzez powstawanie nowych firm z pewnością przyczyni się do wzrostu atrakcyjności lokalnego rynku pracy. Tworzenie warunków sprzyjających prowadzeniu własnych przedsiębiorstw posiada również tę zaletę, że absolwenci mogliby w większym stopniu realizować swoje aspiracje zawodowe w wyuczonych zawodach.

LITERATURA

1. Kęsy M. (2008): Kompetencje zawodowe młodych. Możliwości szkolnictwa zawodowego a potrzeby pracodawców. Wyd. UJ; 13-31
2. Kossowska M., Sołtyśńska I., (2002): Szkolenia pracowników a rozwój organizacji, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.
3. Przedsiębiorczość akademicka (rozwój firm spin-off, spin-out) – zapotrzebowanie na szkolenia służące jej rozwojowi. Raport z badania. (2009) (G. Banerski, A. Gryzik, K.B. Matusiak, M. Mażewska, E. Stawasz). PARP, Warszawa.
4. Siciński M. (2003): Edukacja i dialog. Nr 151/2003, Społeczne Towarzystwo Oświatowe; 1-5.
5. Smółka, P. (2006). Jak skutecznie szkolić umiejętności interpersonalne? W: B. Kaczmarek, A. Kucharski, M. Stencel (red.) Komunikowanie się. Problemy i perspektywy. Wyd. UMCS Lublin; 247-259.
6. Sytuacja ludzi młodych na rynku pracy na obszarach wiejskich w Polsce. Raport Fundacji na rzecz Rozwoju polskiego rolnictwa (2007); ss. 98.
7. Sytuacja ludzi młodych na rynku pracy na obszarach wiejskich w Polsce. (2007) Raport FDPA, Warszawa.
8. Whiddett S., Hollyforde S. (2003): Modele kompetencyjne w zarządzaniu zasobami ludzkimi, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

KATARZYNA BRODZIŃSKA, ZBIGNIEW BRODZIŃSKI

KOMPETENCJE ZAWODOWE STUDENTÓW KIERUNKÓW TECHNICZNYCH

Słowa kluczowe: kompetencje zawodowe, studenci, rynek pracy

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest poznanie czynników warunkujących kompetencje zawodowe studentów kończących wybrane kierunki techniczne, z uwzględnieniem specyfiki wiejskiego rynku pracy. Badaniami objęto grupę celową 84 studentów, którzy zadeklarowali chęć podnoszenia kompetencji przedsiębiorczych w systemie pozaedukacyjnym. Wyniki badań wykazały, że studenci wysoko oceniają zarówno przydatność wiedzy nabywanej pod-

czas toku studiów, jak i rangę doświadczenia zawodowego w ramach praktyk zawodowych i staży. Niska jest natomiast orientacja na tworzenie miejsc pracy, w tym podejmowania działalności gospodarczej na własny rachunek.

KATARZYNA BRODZIŃSKA, ZBIGNIEW BRODZIŃSKI

PROFESSIONAL STUDENT'S COMPETENCES OF TECHNICAL EDUCATIONAL DIRECTIONS

Key words: *professional competences, students, labor market*

SUMMARY

The aim of this article is to recognize factors which determined professional competences of students who in the short time are finishing chosen technical direction of high education with particular regard paid to rural labour market. The survey covered 84 students, which wanted to bring up their entrepreneurial competence in extraeducational system. Results of research showed that students evaluated highly usefulness of knowledge, which they obtained during study as well as knowledge, they evaluated within professional practices. However, they aren't interested in creation of work place and taking up own economic activities. Therefore, it is indispensable to look for effective ways on stimulation of entrepreneurship among young people.

e-mail: katarzyna.brodzinska@uwm.edu.pl